

У результаті здійснювані реформи мусять бути дуже добре підготовленими і багатобічними, що є важким для виконання в умовах політичної нестабільності. Під час високого господарського зростання повинні бути здійснені реструктуризації останніх нерентабельних державних підприємств, реформа служби здоров'я; політики повинні поставити на розвиток інфраструктури, а також покращити юстицію, особливо ті закони, які стосуються ведення господарської діяльності. Це дозволило б поправити наш образ на міжнародній арені.

Література

1. Bossak J. Konkurencyjność gospodarki Polski a proces integracji europejskiej i rozwoju gospodarki opartej o wiedzę [w:] T. Michalski i K. Piech (2008), Konkurencyjność Polski w procesie pogłębiania integracji europejskiej i budowy gospodarki opartej na wiedzy, Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, ss. 529–713.
2. Małecki E. Technology and Economic Development: The Dynamics of Local, Regional and National Competitiveness, 2nd ed., Essex: Longman.
3. Rzeczpospolita Nr 65 Dodatek "Ekonomia I rynek", 2009.

УДК 332.12:330.131.7(477.61)

Т. М. ГОРДІЄНКО

Луганський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

У статті розглядаються теоретичні основи формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону. Проаналізовані трактування поняття "організаційно-економічного механізму". Розглянуті особливості функціонування механізму в сучасних умовах. Розроблені основні вимоги до формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки регіону.

The region economic safety maintenance organization and economic mechanism formation theoretical bases are considered in the article. Treatments of organization and economic mechanism concept are analysed. Features of the mechanism functioning in modern conditions are considered. The basic requirements to formation of region economic safety maintenance mechanism are developed.

Ключевые слова: *организационно-экономический механизм, регион, элементы регулирования, экономическая безопасность.*

Постановка проблеми. Побудова системи забезпечення економічної безпеки України в умовах інтеграції з країнами СНД та Євросоюзу є одним з пріоритетних завдань.

Досвід, набутий у процесі ринкової трансформації, свідчить що ключовою проблемою є формування й удосконалення організаційно-економічного механізму (ОЕМ) забезпечення економічної безпеки окремої території-регіону. ОЕМ повинен водночас бути рушійною силою підприємництва в регіоні та адаптером для господарюючих суб'єктів до структурної перебудови, відповідати вимогам економічних законів і враховувати територіальні особливості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Проблемі формування ефективного організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону багато уваги в своїх роботах приділяли такі вітчизняні та закордонні вчені-економісти як І. Батищев, А. Букреєв, Д. Дударев, В. Захарченко, Ю. Ковальова, А. Макарян, Л. Малюга, А. Музиченко, Ю. Осіпов, Н. Подопріхін, О. Шніпко та ін.

У цих роботах розглядається організаційно-економічний механізм на рині регіону, визначено проблеми його функціонування в сучасних умовах, зазначені цього складові, інструменти регулювання економічних відносин. Вивчено також широке коло чинників, які впливають на рівень ефективності функціонування ОЕМ, а також тих які забезпечують економічну безпеку регіону. Залишаються відкритими питання формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону в період економічного спаду.

Метою статті є дослідження та розвиток теоретичних положень формування дієздатного організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону.

Основний матеріал дослідження Управління економічною безпекою на регіональному рівні – це управління відтворювальними процесами в регіоні спрямоване на підтримку встановленого за науково-обґрунтованими критеріями безпечного режиму роботи об'єктів управління та функціонування його окремих елементів [10, с. 223].

Механізм функціонування будь якої системи виступає як основа її стабільності. Поняття "механізм" прийнято розглядати, перш за все, з механічної точки зору, як систему певних ланок та елементів, що приводять у рух машини і пристрої. З економічної точки зору – це система прямих і опосередкованих взаємозв'язків між економічними явищами і процесами, передусім між їх протилежними сторонами, а також між підсистемами і елементами, які виникають у різних типів економічних системах та між ними.

Особливістю механізму є те, що йому придатний дуалізм “процес–структура”. Тобто про механізм можна говорити і як з точки зору процесу так і сукупності елементів. Механізм в широкому розумінні є – динамічна система, яка складається з ряду елементів та визначає порядок якого не будь виду діяльності [5].

Господарський механізм складається з економічного, організаційного та соціально-психологічного механізму, які діють в органічній єдності доповнюючи друг друга та створюючи сприятливі умови для комплексної дії на суб’єкти господарювання.

Господарський механізм являє собою сукупність організаційно-економічних форм, принципів та методів, за допомогою яких економічно реалізуються відносини власності на засоби праці та її результати. Він включає в себе організаційну структуру виробництва, конкретні форми функціонування економічної системи, а також визначену інституційну базу [2, с. 53].

Таким чином, господарський механізм це – спосіб організації виробництва, система функціонування виробничих відносин, які виступають у вигляді конкретних господарських форм (план, економічні нормативи, ціна, прибуток, заробітна плата, фінанси, кредит, процедури прийняття рішень та т.п.) та відображає не тільки виробничі відносини, але і форми організації виробничих сил, організаційну структуру виробництва, а також охоплює елементи надбудови (ланки державного управління, правові норми, які закріплюють певні організаційні структури і методи управління, які регулюють діяльність посадових осіб). Чинниками ефективності механізму є: цілеспрямованість, системність, незалежність від політичних чинників.

Організаційний механізм на думку А.Б. Бахура [1] – це цілісний комплекс причинно-слідчих зв’язків, які забезпечують доцільне перетворення вихідної ситуації в кінцеву (пов’язану з метою, яка досягається).

Найбільш точним, на наш погляд, є визначення організаційного механізму за Д.Н. Дударевим, який стверджує, що це – комплекс організаційних форм і методів, які забезпечують формування, розвиток та вдосконалення виробничої системи [5, с. 31].

Економічний механізм являє собою систему економічних методів, які направлені на забезпечення функціонування підвищення ефективності виробничої системи; додатково це комплекс взаємопов’язаних та строго впорядкованих заходів, які реалізуються за допомогою різних методів господарювання і забезпечують раціональне протікання певних економічних процесів; додатково це підсистема оцінки та аналізу будь якого виду діяльності, підсистему планування, підсистему контролю, підсистему мотивації та стимулювання.

Економічний механізм – це відкрита складна інтегрована, багаторівнева система форм і методів господарювання, яка постійно розвивається та складається із комплексу взаємопов’язаних елементів, які в свою чергу направлені на ефективне використання ресурсів в процесі діяльності та забезпечення стійкого розвитку.

Організаційно-економічний механізм (ОЕМ) – це особливий вид господарського механізму і являє собою сукупність організаційно-економічних інструментів і методів впливу на процес [6]. Також, ОЕМ – це сукупність організаційних та економічних форм і методів пов’язаних в єдиний порядок якого не будь виду діяльності [3–5].

Зміст ОЕМ міститься у встановленні чіткого взаємозв’язку, строгій впорядкованості і визначені ступеню важливості елементів, які в неї входять, то б то організаційно-економічних заходах, що розробляються, а також у виборі необхідних інструментів з метою забезпечення максимального рівня ефективності за рахунок якісних перетворень у виробничій системі [5]. Для того, щоб визначити склад ОЕМ розвитку виробничої системи необхідно встановити мету його існування. Метою виступає якісне перетворення в системі, яке направлене на підвищення ефективності її функціонування. Об’єктом дії організаційно-економічного механізму виступає процес якісного перетворення в підсистемах.

Механізм державного регулювання – це штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методів, засобів, інструментів державного впливу на об’єкт управління [8, с. 255]. До складу комплексного механізму реалізації державної регіональної соціально-економічної політики входять: методи, інструменти (важелі), інститути, форми [9, с. 90].

Серед різноманіття ОЕМ є і ОЕМ забезпечення економічної безпеки. Механізм забезпечення економічної безпеки країни – сукупність інституційних та організаційних структур і комплекс використовуваних ним форм і методів з метою послаблення і усунення внутрішніх і зовнішніх загроз існуванню країни в економічній сфері.

Суб’єктом дії організаційно-економічного механізму розвитку регіональної системи є організовані групи людей, яка використовуючи різні методи управління здійснює ціленаправлену дію на процес розвитку.

Досягнення відповідного рівня економічної безпеки України в умовах економічних перетворень вимагає створення системи механізмів, що постійно діє, чітко регламентується, дозволяє максимально реалізувати і захистити національні інтереси країни. Регуляторний механізм забезпечення економічної безпеки України розглядається як система заходів, спрямованих на захист загальнонаціональних інтересів України у сфері економіки, що впливає на неї через регулятивну, контрольну та правоохоронну дії.

Функціонування системи забезпечення економічної безпеки здійснюється за допомогою механізму, який є сукупністю методів і засобів дії суб’єктів економічної безпеки на об’єкти з метою регулювання процесу забезпечення [7, с. 22].

Механізм ефективної реалізації концепції безпечного та стійкого розвитку передбачає деякі загальні для усіх сфер реального сектору складові: систему державної підтримки стратегічно орієнтованих галузей; різноманітні форми та джерела непрямого стимулювання; максимальне стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу [11, с. 113].

Для подальшого розвитку регіону та забезпечення її економічної безпеки потрібен чіткий механізм державного і регіонального контролю підтримки економічної та соціальної безпеки регіону.

Механізм забезпечення економічної безпеки сприяє розвитку економіки у межах порогових значень показників економічної безпеки з урахуванням кількісних і якісних критеріїв. Виділяють загальні макро-економічні показники, такі як рівень життя, рівень інфляції, темпи економічного зростання, індекси цін, показники і трансформації в світову економіку і т.д. та базові макроекономічні показники – структура власності, динаміка приватизації, показники монополізації, податкові показники і приватні виробничі показники економічної безпеки – структура ВВП, показники інвестицій, сума неплатежів і ін. Заходи з державного регулювання економічних процесів повинні сприяти підтримці економіки в стані стійкості і стабільності.

Концептуальна модель організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону представлена на рис. 1.

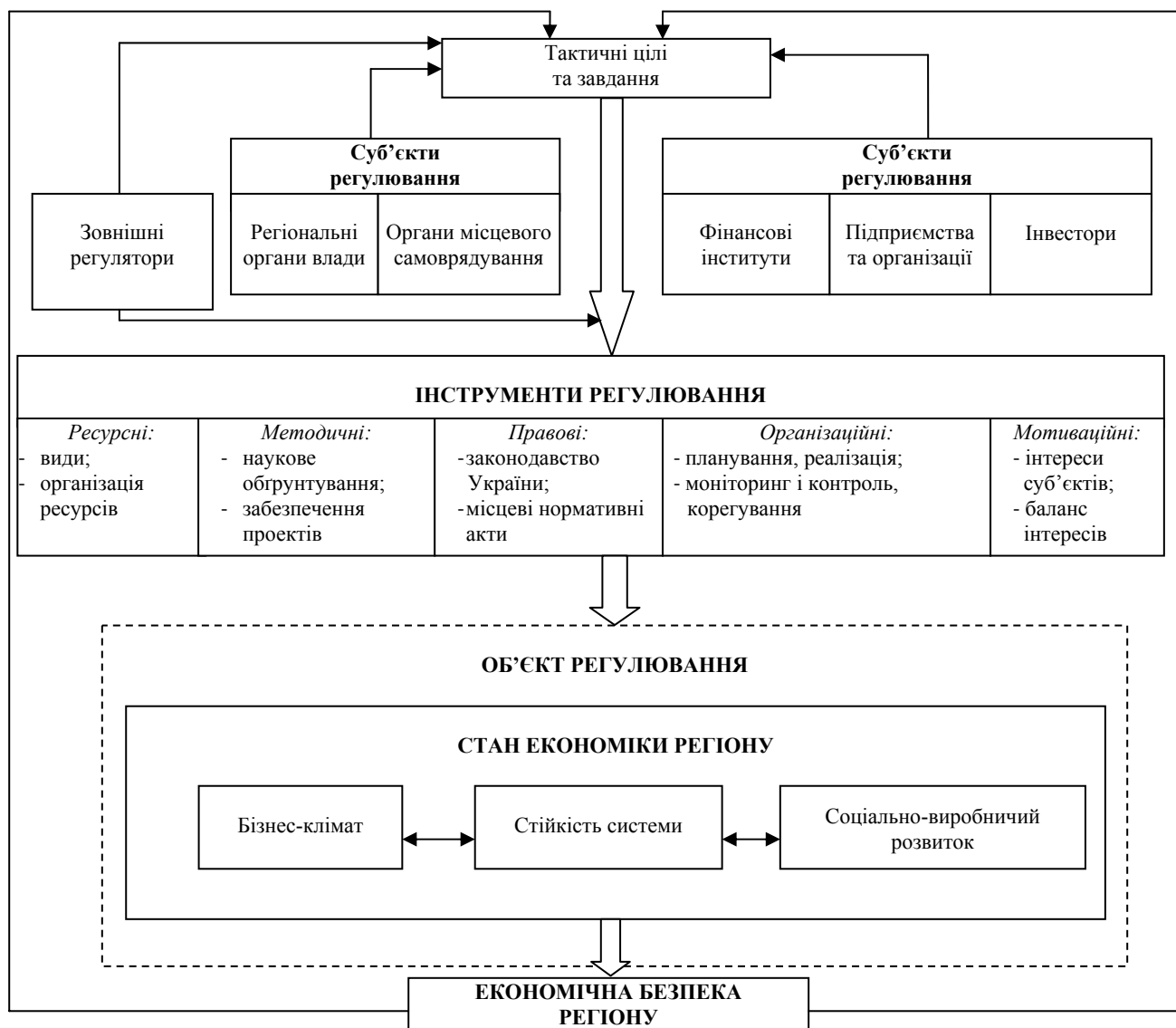

Рис. 1. Модель організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки регіону

У ролі підсистем представленого OEM виступають (виробництво, обслуговування, розселення), де протікають взаємопов'язані процеси виробництва, накопичення, обміну і споживання (фази єдиновідтворювального процесу) і соціально-демографічного розвитку. Дослідження їх має велике значення для керування комплексним розвитком територіальних систем.

Цілісність територіальної системи проявляється у взаємній обумовленості розвитку її функціональних підсистем та конкретних формах її просторової організації. Конкретні форми просторової організації територіальних систем визначають функціональні відносини між окремими елементами і підсистемами. Ці відносини характеризуються спільним використанням природних і трудових ресурсів, виробничої, соціальної і ринкової інфраструктури тощо. Взаємообумовленість розвитку функціональних підсистем дозволяє певній території стати єдиним господарським організмом. Виключення або включення в даний організм будь-якого нового

елемента, нового виробництва або групи виробництв можливе тільки тоді, коли це не суперечить оптимальній траєкторії розвитку даної системи.

Комплексний розвиток має місце, коли зберігається пропорційність між природними ресурсами і добувними галузями, між всіма галузями виробництва, між зайнятістю як чоловіків, так і жінок; коли забезпечується народногосподарська потреба і попит населення на товари і послуги, коли підвищується життєвий рівень народу; вирівнюється життєвий рівень підрайонів; досягається соціально-економічна однорідність населення; повністю використовуються потужності підприємств; залучається до суспільного виробництва вся територія району тощо.

Комплексний розвиток регіонів можна трактувати як такий їх поступ, який передбачає комбінування і кооперування на певній території різних виробництв з метою раціонального використання всіх видів ресурсів, виробничої та соціальної інфраструктури в інтересах найповнішого задоволення потреб населення з урахуванням його оптимального розселення.

Результати дослідження. Механізм реалізації держаної регіональної політики, з точки зору всіх суб'єктів регіональної економіки, має бути надійним, науково обґрунтованим та прозорим.

У будь-якій економіці OEM механізм відіграє роль, аналогічно ролі двигуна в машині. Його ефективна робота визначається не тільки "деталлями" цього двигуна, але й використанням визначених регуляторів.

Соціальний і техніко-економічний аналіз стану і розвитку територіальних систем свідчить про наявність низки проблем (наприклад, відсутність міжгалузевої ув'язки розташованих на території області підприємств і виробництв з різними видами діяльності: виробничого, інвестиційно-будівельного, економічного, науково-технічного, соціального, санітарно-гігієнічного тощо; міжвідомчої координації розв'язання найскладніших соціально-економічних і природно-екологічних проблем), вирішення яких має важливе значення для регулювання єдиного відтворювального процесу і соціально-демографічного розвитку, яке поки що належно не виконується. Це призводить до відчутних негативних економічних і соціальних наслідків: структурно-галузевих диспропорцій; неузгодженості і затягуванні інвестиційно-будівельного циклу; відставання і некомплектності формування виробничої, соціальної і ринкової інфраструктури; неефективної організації науково-технічної діяльності і підготовки кадрів; відчутних екологічних наслідків.

Обґрунтоване розв'язання цих проблем, на нашу думку, може ефективно вплинути на функціонування всього народногосподарського комплексу територіальної системи без значного залучення фінансових, матеріальних, трудових ресурсів, та нарощування нових виробничих потужностей.

Головною вимогою до організаційно-економічного механізму регулювання соціально-економічного розвитку регіону ставиться утворення всіма його складовими єдиної системи економіко-господарських важелів, що діють злагоджено, комплексно, у сукупності своїй спрямовані на зростання ефективності регіональної економіки.

Концептуально цей механізм повинен включати два взаємопов'язаних напрями: систему державної дії та ринкового регулювання відтворення.

Необхідні синхронність, дотримання системності й комплексності при взаємодії усіх елементів організаційно-економічного механізму державного регулювання регіональної економіки з урахуванням її принципів, застосування інструментів та методів, які не суперечать ринковій економіці, соціальна наповненість економічних реформ. Інституціональна модель кризового періоду повинна передбачати конструювання такого організаційно-економічного механізму державного регулювання який би сприяв розширеному відтворенню основних галузей території.

Невирішеною проблемою залишається – невідпрацьованість елементів OEM механізму забезпеченні економічної безпеки регіону, що і буде в подальшому напрямом досліджень автора.

Література

1. Бахур А.Б. Возможности автоматизации проектирования технических систем на основе итегративно-функциональных представлений о системной организации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.spb.narod.ru
2. Батышев И.М. Социальная рыночная экономика и механизм ее становления в России / И.М. Батышев, А.С. Макарян. – М.: Экономика, 2003. – 216 с.
3. Букреев А.М. Организационно-экономический механизм кризисного управления: теория и практика. – Воронеж: Изд-во ВУГУ. – 2000. – 164 с.
4. Музиченко А.С., Малюга Л.М. Організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності в АПК // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 38–43.
5. Организационно-экономический механизм развития производственных систем: Монография / Д.Н. Дударев, О.В. Дударева. – Воронеж: Научная книга, 2008. – 199 с.
6. Подоприхин Н.М. Организационно-экономический механизм реализации инвестиционной стратегии. Дис... канд. экон. наук. – Воронеж: ВГТУ – 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/disser/ru.html>
7. Похилюк В.В. Держава в транзитивній економіці: регулювання економіки, аналіз та стан економічної безпеки: Монографія / В.В. Похилюк. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 403 с.

8. Регионально-административный менеджмент: навч. посібник / За ред. проф. В.Г. Воронкової. – К.: Професіонал, Центр навч. л-ри, 2010. – 352 с.
9. Региональная экономика: навчальний посібник / [Золотарьов А.М. та ін.]; за заг. ред. проф. А.М. Золотарьова. – Х.: Инжек, 2009. – 368 с.
10. Шнипко О.С. Экономическая безопасность иерархических багаторівневых систем: региональный аспект. – К.: Генеза, 2006. – 288 с.
11. Экономическая безопасность России: Общий курс: [учебник] / Под ред. В.К. Сенчагова. 2-е изд. – М.: Дело, 2005. – 896 с.

УДК 369.01

В. Н. ДУДКО, М. И. КУЛЕШОВА

Поволжский государственный университет сервиса Тольятти, Россия

ПАРАДИГМА БЕЗРАБОТИЦЫ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ

В статье рассматриваются теоретические подходы представителей разных экономических школ к проблеме занятости населения, определены причины возникновения безработицы и её виды, показана динамика безработицы в России и её регионах.

The theoretical approaches from different economic schools to the problem of employment, determined the causes of unemployment and the species that shows the evolution of unemployment in Russia and its regions.

Ключевые слова: безработица, уровень безработицы, фрикционная безработица, региональная безработица, циклическая безработица.

Постановка проблемы. В социальном государстве современный рынок труда является одним из основных обобщающих показателей успешности ее экономической политики. Он функционирует на основе общих принципов, свойственных рыночной экономике, в то же время имеет определенную специфику, которая отличает его от других ресурсных рынков. Конъюнктура рынка труда определяется не только макро- и микроэкономическими факторами, но и социальными, психологическими и другими факторами, которые обуславливают поиск особых подходов к выбору инструментария его исследования.

Учитывая многоаспектность и сложность общих проблем безработицы, их социально-экономическую, демографическую и другую специфику, следует признать, что наряду с определенными позитивными изменениями остается достаточно широким круг актуальных нерешенных вопросов, требующих научного исследования и практического решения.

Анализ исследований экономистов. Среди теоретических исследований, освещающих различные аспекты теории и практики рынка труда, механизмов его функционирования и регулирования, следует отметить научные разработки Д. Богини, Э. Либановой, А. Павловской, С. Злупко, В. Мортикона, И. Петровой, Л. Шевченко.

Отечественными учеными на протяжении последнего десятилетия достигнуты значительные успехи в разработке теоретических основ рынка труда, занятости и безработицы. Из научных публикаций наибольший интерес представляют работы С. Бандура, Д. Богини, И. Бондарь, В. Васильченко, В. Герасимчука, Т. Заяц, И. Кравченко, Г. Купалова, А. Колота, Э. Либановой, Л. Лисогор, В. Новикова, А. Новиковой, В. Оникиенко, А. Павловской, Т. Петровой, М. Шаленко и др.

Изложение материала исследования. Принято считать, что экономическая ситуация в стране считается благоприятной, если она характеризуется полной занятостью, но явление безработицы характерно для экономики любой развитой страны.

Безработным по определению современного экономического словаря Райзберга Б.А., Лозовского Л.Ш., Стародубцевого Е.Б. является человек в трудоспособном возрасте, умеющий и желающий работать, но не имеющий работы и трудового дохода по независящим от него причинам.

Проблема занятости актуальна во все времена человечества и рассматривается всеми экономическими школами:

1. Английский священник Мальтус сформулировал закон народонаселения, согласно которым количество продуктов питания увеличивается в арифметической прогрессии, а прирост населения в геометрической;

2. Классическая политическая экономия считала рынок саморегулирующейся системой, где нет места вынужденной безработицы, а добровольная означает, что работник не хочет работать за низкую зарплату и пока ищет работу с высокой оплатой добровольно не работает;

3. В марксистской теории безработица рассматривается как внутренне присущее капитализму явление, вызванная ростом органического строения капитала и вытеснением из производства личного фактора, который образует безработица;

4. Родоначальником современной теории занятости считают Джона Мейнарда Кейнса (1883–1946 гг.). Он утверждал, что равновесие рынка не гарантирует полную занятость; рынок свободной конкуренции не является саморегулирующейся.